

ДРАГАН ПЕТРОВИЋ*
Институт за међународну политику и
привреду
Београд

UDC: 327(470+497.11)
Оригиналан научни рад
Примљен: 26.04.2021
Одобен: 12.05.2021
Страна: 09–20

DOI: 10.51738/Kpolisa2021.18.2r.1.01

ПЕРСПЕКТИВА САРАДЊЕ СРБИЈЕ СА РУСИЈОМ И ИНТЕГРАЦИОНИМ ПРОЦЕСИМА КОЈЕ РУСИЈА ПРЕДВОДИ У ЕВРОАЗИЈИ**

Сажетак: У раду се разматра могућност продубљивања сарадње Србије са Русијом и међународним организацијама и интеграционим процесима које Русија предводи на постсовјетском простору. Србија је војно неутрална земља, али има одређене облике сарадње како са НАТО, тако и са ОДКБ, где има статус посматрача. Шангајска организација за сарадњу такође даје различите могућности сарадње укључујући и статусе посматрача, партнера и госта. У домену економије Евроазијска унија је интересантна за Србију која је већ 2019 остварила уговор о слободној трговини који је потом ратификован. Земље пуноправне чланице Евроазијске уније остварују око 2 трилиона \$ БДП и имају око 185 милиона становника, те значајне привредне капацитете и природне ресурсе. Значајан фактор за продубљивање сарадње Србије са интеграцијама на постсовјетском простору је и у чињеници, да су то пријатељске земље предвођене Русијом, што може бити значајан фактор у реализацији есенцијалних српских интереса.

Кључне речи: Србија; Руска федерација; међународне организације и интеграције у Евроазији; Организација за колективну безбедност и сарадњу; Шангајска организација за сарадњу; Евроазијска унија

Увод

Интеграциони процеси на постсовјетском простору предвођени Русијом забележили су напредак у последње две деценије, паралелно са постепеним прерастањем светског поретка ка мултиполаризму, и са процесом јачања Руске

* drdraganpetrovic83@gmail.com

** Рад је настао у оквиру научноистраживачког пројекта „Србија и изазови у међународним односима 2021. године”, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, а реализује Институт за међународну политику и привреду током 2021. године.

федерације. Поред Заједнице независних држава у које се трансформисао мирним путем СССР, временом се у безбедносном смислу формирала Организација за колективну безбедност и сарадњу (ОДКБ). У економском смислу најважнија је Евроазијска економска унија. Поред интеграција и међународних организација на постсовјетском простору које су предвођене Русијом, на простору Евроазије важна је Шангајска организација за сарадњу у безбедносној сарадњи, чију најважнију осовину чине Русија и Кина. БРИКС представља планетарно повезивање пет сила, где су поред Русије и Кине чланице Индија, Бразил и Јужна Африка. Дакле у савременим српско-руским односима, које за српску страну подразумевају значај сарадње са Руском федерацијом, као једном од светских сила, додатан значај је и у сарадњи са интеграцијама и великим међународним организацијама које она предводи на постсовјетском простору и Евроазији. Добри односи Србије и Републике Српске са Руском федерацијом, такође могу допринети значајно и продубљивању разноврсних облика сарадње са наведеним интеграцијама и међународним организацијама.

Од осталих земаља на постсовјетском простору најзначајније су Украјина, Белорусија, Казахстан, Узбекистан и др. Литванија, Летонија и Естонија иако су историјски и географски били део царске Русије и СССР, су уласком у НАТО и ЕУ заузеле посебну геополитичку позицију. Украјина је након политичког преврата фебруара 2014, и развоја украјинске кризе, те погоршања руско-украјинских званичних односа све до данашњих дана (са неизвесним епилогом), изашла из интеграционих процеса на постсовјетском простору до даљњег. Слична ситуација се догодила са Грузијом након Кавкаског рата 2008. (годину дана након тога августа 2009. је изашла из ЗНД). Туркменија је од 2005. године постала пасивни члан ЗНД и углавном се од тада налази као посматрач или партнер у осталим интеграционим процесима и међународним организацијама на постсовјетском простору. Најревноснији чланови интеграционих процеса и међународних организација на постсовјетском простору заједно са Русијом, су Казахстан, Белорусија, Киргизија, па и Јерменија, Таџикистан. Узбекистан је био члан већине тих интеграција, али је рецимо у два наврата улазио и излазио из ОДКБ, па тренутно није члан овог безбедносног савеза. Временом су неки интеграциони процеси и међународне организације интеграција на постсовјетском простору добијале на значају, а неке га делом губиле. Поред Заједнице независних држава која се у правном смислу може сматрати као прелаз између уније и конфедерације и која је остала основ интеграција (по бројности чланства и чињенице да је СССР прерастао у њу), у последњих деценију-две најзначајнији облици удруживања и интеграције су Евроазијска унија (пре свега у економском смислу), Организација за колективну безбедност и сарадњу (ОДКБ), у безбедносном смислу и Шангајска организација која обухвата поред земаља постсовјетског простора и друге силе и чланице са простора ЕвроАзије (тачније Азије). Концепт Заједнички економски простор који је створен прилично амбициозно почетком 2000-их и који је обухватао Русију, Украјину, Белорусију и Казахстан, је након 2014, дефинитивно стављен са стране, и мало је вероватно уколико не дође до фундаменталних промена у владајућим структурама Украјине, да би се скоро могао ревитал-

лизовати. Државна заједница Русије и Белорусије је једна билатерална интеграција постигнута формално, чија се реализација у пракси и продубљивање врши парцијално и у складу са политичким мотивима руководства две земље. Евроазијска унија је међународна организација регионалне економске интеграције, која има тренутно пет пуноправних чланова: Русију, Белорусију, Казхстан, Киргизију и Јерменију. У том правцу сложили би се са констатацијом Страхине Обреновића да Евроазијска унија располаже са елементима које чине међународну организацију, а то су државе, међународни уговор, стални органи, област делатности, посебан статус. (Страхина Обреновић, „Проширење Евроазијске економске уније – да ли је на реду проширење Евроазијске економске уније?”, Пророковић Душан, Јовић-Лазич Ана (ур), Интеграциони процеси у Евроазији, ИМПП, Београд, 2019, стр. 286-307, са стр. 288) Евроазијска унија уз све повремене застоје и кризе функционисања, представља интеграцију на заједничким интересним основама земаља чланица. Она има четири главна тела: Врховни евроазијски економски савет, Евроазијски међувладин савет, Евроазијску економску комисију и суд Евроазијске економске уније. (<http://www.evrazes.com/about/comission.html>)

Србија и Руска федерација

Билатерални односи Србије и Русије су током последње две деценије, када је на њеном челу Владимир Путин добили једну узлазност и квалитет. У области политике то је пре свега подршка Русије територијалном интегритету Србије око Косова и Метохије, као и Дејтоном загарантованој позицији Републике Српске. Русија последњих година, нарочито од уласка Црне Горе у НАТО, са више симпатија посматра тамошњу опозицију, као и позицију Српске православне цркве. Тако су поздрављене и промене у Црној Гори након августовских избора 2020. године.

За Русију је свакако значајно да је Србија прогласила војну неутралност 2007 као државни концепт, да је постала посматрач у ОДКБ и да, између осталог купује руску војну опрему. Само 2017. Србија је купила од Русије између осталог шест авиона Миг 29, тридесет тенкова Т – 72, оклопне транспортере и др. (Леонас Толвајшисю 2019, 99-102) Србија и Русија су потписале 24. маја 2013. споразум о Стратешком партнерству, који обухвата сарадњу у низу привредних и друштвених области. (Dragan Petrović, 2020, p. 109)

Са друге стране овај билатерални споразум, нема прецизиране обавезе двеју страна, већ се базира претежно на декларативном стратешком односу. (Декларација о стратешком партнерству между Российской Федерацией и Республикой Сербией <http://kremlin.ru/supplement/1461>)

Економска размена Русије са српским просторима се појачава протеклих година, паралелно са њеним јачањем у епохи Владимира Путина. Током последњих година сарадња Србије и Руске федерације је око 3 милијарде евра¹, и

¹ Рекорд у спољнотрговинској размени две земље је остварен још 2008. када је износио 4 милијарде \$. Рецимо у 2019. је досегнуто 3,6 милијарде \$. Међутим у односу на 2008. српски извоз у

протеклих година доживљава мање флукуације. Покривеност српског извоза у Русију у односу на увоз, се повећава од око једне седмине укупне билатералне размене 2008. године до једне трећине у 2018. години. Уколико се посматра билатерална трговинска размена две земље последњих година, види се да је од 2013. године до 2018. тај салдо прилично стабилан, односно да је покривеност увоза извозом од око 40 до 60%. Извоз је приближно око једне милијарде долара, а увоз око две милијарде. Србија посматрано у структури извоза за 2018. и 2019. годину, извози у Русију највише воће (око 10% вредности читавог извоза у Русију), хула хоп чарапе и синтетику (нешто преко 12%), гуме за аутомобиле (више од 6%) и др. <http://buyserbian.com/sr/privredna-saradnja-republika-srbija-ruska-federacija/> Са друге стране у структури увоза робе из Русије у овом периоду, доминирају нафта, гас и производи од њих, са близу 63%. (<https://api.pks.rs/storage/assets/Kratka%20informacija%20Ruska%20Federacija.pdf>)

Русија је последњих година углавном на трећем или четвртном месту спољнотрговинских партнера Србије (иза Немачке и Италије, приближно уз Кину). У структури српског извоза доминирају прехранбени производи, одевни предмети, пнеуматски производи и др. У структури увоза на првом месту су енергенти, нафта и гас, на које отпада преко 60%. (Драган Петровић, Ана Јокић, 2015. поглавље „Утицај руске енергетике на економију Србије стр. 104-110) У том правцу је јасно да овако висока структура увоза енергената, што се у економској науци назива нееластични тип производа (за које је тешко наћи супститут), значајно условљава негативан билатерални спољнотрговински биланс две земље на штету Србије. Стога није ни чудо да Русија има већ годинама позитиван спољнотрговински биланс са светом, често и дупло већи номинално од увоза, јер је зависност за увозом њених, пре свега енергената велика. (<https://api.pks.rs/storage/assets/Kratka%20informacija%20Ruska%20Federacija.pdf>)

Без обзира што је Русија високо позиционирана као спољнотрговински партнер Србије, у односу на биланс ЕУ као целине, руски удео је далеко мањи (са друге стране и економски утицај Кине у Србији се повећава последњих година). То се може констатовати и за битно мањи интензитет војне сарадње Русије и ОДКБ у односу на ниво сарадњу Србије са НАТО, Партнерством за мир, на шта указују у свом раду аутори Пономарева и Младеновић.² Током 2019. Године, Русија је била трећи спољнотрговински партнер Србије (иза Немачке и Италије) са 2,3 милијарде евра извоза и 0,87 милијарди евра увоза. Те године укупан спољнотрговински увоз Србије је био 23,87 милијарди, а увоз 17,53 милијарде евра. (<https://plutonlogistics.com/spedicija/spoljnotrgovinska-robna-razmena-srbije-konacni-podaci-za-2019/>).

спољнотрговинској размени билатералној две земље је изузетно напредовао, па је 2008. износио свега 500 милиона \$ (једна осмина укупне билатералне размене те године), а 2019. чак једну милијарду \$ (близу 30% билатералне размене). <http://www.politika.rs/sr/clanak/424393/Spoljnotrgovinska-razmena-sa-Rusijom-3-6-milijardi-dolara>

² <https://cyberleninka.ru/article/n/serbiya-mnogovektornost-kak-vygod-iz-tupika-strategicheskoy-uyazvimoshti/viewer> Елена Георгиевна Пономарева, Мирослав Младенович, „Србија многовекторност как выход из тупика стратегической уязвимости”, Сравнительная политика, 2020, Т. 11, Н 1, Москва, стр. 88-103. стр. 100. (аутори наводе да и поред 2,3 милијарде гаса 2018, да робна размена две земље не може да се мери са српском спољнотрговинском разменом са ЕУ)

Србија има два важна споразума потписана са Русијом и то Споразум о слободној трговини из 2001, који даје широке могућности сарадње са Руском федерацијом и споразум постигнут фебруара 2008.³

По питању војне сарадње статус војне неутралности Србије погодује одржавању војне сарадње и са Русијом. Владимир Путин је 2014. године присуствовао војној паради Војске Србије у Београду, која је одржана први пут после три деценије.

(https://www.vostok.rs/index.php?option=btg_novosti&catnovosti=8&idnovost=122527&Rusko-srpska-vojna-saradnja:-Kako-Rusija-oprema-i-uvezbava-Vojsku-Srbije)

Мека моћ у случају Русије, па и по питању осталих земаља постсовјетског простора, је битно мања у односу на могућности. Руска православна црква је снажног утицаја на српским просторима и билатерални односи са Српском православном црквом су на највишем нивоу пријатељства. СПЦ сарађује са њом, укључујући и Украјинску православну цркву као део Руске православне цркве (признаје московског патријарха као свог челника). Таква подршка није изостала од стране Руске православне цркве по питању одбране интегритета СПЦ у Црној Гори и литија масовне подршке верника током 2020. године (Александар Митић 2020, 158) Са друге стране по питању медија Спутњик има далеко скромнију улогу и домет у Србији од реномеа који заслужује Русија. Сарадња у области науке и културе је традиционална и могла би се подићи на виши ниво. У области друштвених организација Горчаков фонд, Рострудничево, Руски свет представљају основ руског утицаја на Балкану и српским просторима, али је то далеко од сличног утицаја западних сила и реалних потреба и интереса Русије.⁴ Руски језик као светски језик комуникације, изучава се на српским просторима у оквиру образовног система и едукације и тај тренд је у порасту.

Односи Србије са Белорусијом

Од 2014. године, Србија редовно учествује у војној вежби Словенско братство заједно са Русијом и Белорусијом. Током 2019. године Србија је одржала четири војне вежбе са Русијом, док је у истој години одржала 13 војних вежби са НАТО. <https://www.glasamerike.net/a/vojska-srbije-u-2019-13-ve%C5%BEbi-sa-nato-%C4%8Detiri-sa-rusijom/5170862.html> Званична Србија одржава војну сарадњу са Русијом и Словенским братством, па је тако учествовала између осталог у Москви на Војним играма августа 2020.

Са друге стране вероватно и због притиска западних структура поводом политичке кризе у Белорусији, већ следећег месеца се тако придружила декла-

³ Драган Петровић, „Економска сарадња Србије и Русије у геополитичком окружењу”, 2018, стр. 401-402. На територији Србије данас делује око 900 активних привредних субјеката чији су већински власници из Русије.

⁴ Сагласни смо са закључцима Мирослава Младеновића и Елене-Георгиевне Пономарове, да руска „мека моћ”, на Балкану и српским просторима има много могућности и обавеза да се унапређује. (Miroslav Mladenović, Elena Georgievna Ponomareva, “Balkan vector of Russian Foreign (Public) Policy: the example of Serbia”, 2020. pp. 32-36

рацији ЕУ о критици председничких избора у тој земљи. Томе треба додати да је уочи самог, већ заказаног одржавања у Белорусији септембра месеца заједничке војне вежбе Словенско братство дошло до отказивања Србије, под образложењем да се на шест месеци замрзава учешће на свим међународним војним вежбама. <http://www.politika.rs/sr/clanak/462126/Vojska-Srbije-ne-ide-u-Belorusiju-vlada-otkazala-sve-medunarodne-vojne-vezbe>

Сарадња Србије са Белорусијом се последњих година институционализује у оквиру неколико споразума. Јуна 2015. године потписан је у Минску меморандум о сарадњи између два национална парламента. У име Србије потписник је била Маја Гојковић, председник Народне скупштине Србије. У области културе потписани су споразуми за сарадњу Београда и Минска 2016. и 2017. године. На највишем нивоу председник Томислав Николић је током свог мандата два пута посетио Белорусију, а Александар Вучић током јуна 2019. године. Александар Лукашенко је посетио Београд у званичној посети децембра 2019. године. У економској области потписани су билатерални споразуми о спољнотрговинским односима 2009. и 2011. године. Спољнотрговинска размена две земље је била у порасту, од нешто преко 50 милиона \$ те 2009, на око 150 милиона \$ три године потом. Раст је настављен следећих година и амплитуда је била 2017, са 240 милиона \$, а следеће године је дошло до извесног пада – 148 милиона \$.

У области војне индустрије две земље развијају сарадњу, па су тако четири српска Мига-29 надograђена у Белорусији (2018-2021). (Asja Pentegova 2020, 60-63)

Током 2020. и пандемије коронавируса, две земље су се међусобно помагале у више наврата. Између осталог, хуманитарна помоћ Кине је транспортована преко белоруских авиона, а са друге стране влада Србије је послала два авиона медицинске опреме за Белорусију.

Србија и интеграциони процеси у Евроазији предвођени Русијом

Последњих година Србија је појачала куповину оружја из Русије, а од 2013. године, Србија је добила статус посматрача у оквиру Организације уговора о колективној безбедности.⁵ ОДКБ је кохезионо далеко јача интеграција од ШОС, у смислу да предвиђа помоћ чланица у случају угрожавања неке од њих од стране трећих земаља. Постоје и сталне снаге Заједничког штаба ОДКБ од око 28000 људи и значајна војно-техничка средства, укључујући и нуклеарно оружје. ОДКБ располаже и са респектабилним средствима која се уплаћују од чланица на годишњем нивоу, где Русија улаже више од 50%. (Константин Лубанов „Организација уговора о колективној безбедности и војнополитичка стабилност на постсовјетском евроазијском простору у контексту успостав-

⁵ https://odkb-csto.org/news/news_odkb/generalnyy-sekretar-odkb-stanislav-zas-prinyal-uchastie-v-zasedanii-soveta-parlamentskoy-assamblei-o/?sphrase_id=65512 Србија у оквиру свог статуса посматрача прати активности ОДКБ у континуитету, па је тако, између осталог већ годинама Народна скупштина Србије посматрач рада Парламентарне скупштине ОДКБ.

љања новог светског поретка”, Пророковић Душан, Јовић-Лазич Ана (ур.), Интеграциони процеси у Евроазији, ИМПП, Београд, 2019, стр. 214-233, стр. 221-222). На годишњем заседању ОДКБ 30. новембра 2020, који је због корона пандемије одржан онлајн, Ивица Дачић је као представник Србије подвукао војну неутралност српску и спремност за даљу сарадњу са овим војним савезом. Дачић је истакао да Србија има „добре пријатељске односе са свим чланицама ОДКБ појединачно (Русијом, Белорусијом, Казахстаном, Јерменијом, Таџикистаном, Киргизијом), а да сарадњом са ОДКБ има прилику да их ојача...”⁶

Како Србија има војно блоковски неутралну позицију, која укључује развијену сарадњу са НАТО (отворена војна канцеларија НАТО у Београду, чланство у Партнерству за мир, потписани СОФА споразум и др.), статус посматрача и извесна сарадња са ОДКБ, паралелно уз извесне облике сарадње са Словенским братством оснажује ту неутралну позицију. У том правцу би Србија могла да у односу на ШОС заснује сарадњу, и чак добије неки статус (госта, партнера, посматрача), који не би укључивао пуно чланство. У исто време Србија развија војну сарадњу и са Кином, од које је између осталог купљене беспилотне летелице СН-92 А. Ројтерс је објавио податак да је Србија повећала војне издатке у односу на 2018, током 2019. и 2020, за 42%, и она износи 1,4 милијарде \$, што је 2,4 % одсто годишњег БДП.

<https://www.glasamerike.net/a/vojna-vezba-vojske-srbije/5616266.html>

ОДКБ и ШОС имају, перспективу појачане сарадње и на неким просторима и партнерског деловања. (Никола Рајић, Александар Гајић, „Однос Организације за колективну безбедност и сарадњу са Шангајском организацијом за сарадњу и НАТО, Политика националне безбедности, Београд, волуме 18, бр. 1. за 2020, стр. 147-178, са стр. 171) У ОДКБ је доминантан утицај Русије, а у ШОС Русије и Кине.

За Србију (и Републику Српску), у односима са Русијом додатан фактор су и интеграциони процеси и међународне организације у којима се Руска федерација налази. То је читав спектар, почевши од постсовјетског простора, где доминира у економском смислу Евроазијска унија, потом ту је Заједница независних држава, и најзад у безбедносном смислу Организација за колективну безбедност и сарадњу. Потом следи Шангајска организација за сарадњу и најзад БРИКС које имају шири (Евроазијски, односно светски значај). Србија је у војном погледу статусно неутрална држава па јој сарадња са ОДКБ (где је посматрач), а у перспективи и са ШОС, може одговарати да оснажи свој неутрални статус. Сарадња Србије са Шангајском организацијом за сарадњу се одвија повремено и није до краја институционализована, дакле нема статус госта, посматрача или партнера које је предвиђено за оне земље које немају пуно чланство. Са друге стране сарадња постоји и последњих година се интензивира. Тако је председник Србије Вучић учествовао на међународном

⁶ Том приликом Дачић је навео да веома цени и континуирану и принципијелну подршку држава чланица ОДКБ у вези за непризнавањем једнострано проглашене независности Косова и Метохије, односно на поштовању универзалних принципа међународног права
<https://www.danas.rs/politika/dacic-postujuci-medjunarodno-pravo-srbija-potvrđuje-svoju-suverenost/>

међупартијском форуму ШОС на тему привреде крајем октобра 2020. (због ковида форум се оджавао онлајн

<https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/4123767/sangajske-organizacije-za-saradnju-ucesce-aleksandar-vucic.html>).

Када су у питању Евроазијска унија пре свега, па и ЗНД и посебно БРИКС ту Србија може оснажити своју економску сарадњу. На пример по питању Развојне банке БРИКС, она даје кредите и трећим земљама, без условљавања примене економске концепције, или чак политичких питања.

Када су у питању стратешка документа Руске федерације и српски простори ту долази до извесних осцилација у последње две деценије. Од јасног става у документу из 2000. године о потреби очувања Савезне Републике Југославије и навођења Косова и Метохије „као најважнијег на Балкану”, до акцента на транспортно-енергетској политици у документима из 2013. и 2016. И у овим документима се наводи значај очувања територијалног интегритета балканских држава. Потписивање 2013. године Декларације о стратешком партнерству између Србије и Русије, као и чести сусрети на врху, ојачавају билатералне односе две земље. (С. А. Бокерия И. Пеич, 2018. 94-95)

Србија је потписала споразум о слободној трговини са Евроазијском унијом октобра 2019. године. Правила важе на основу прописа Светске трговинске организације. Споразум проширује листу производа који могу да се увозе на територију Евроазијске уније без царине, повећава квоте за извоз робе за које важе ограничења и шири зону слободне трговине, поред Русије, Казахстана и Белорусије и на Јерменију и Киргистан (који су у међувремену постали пуноправни чланови). Тржиште ЕАУЕ чини око 184 милиона становника и близу 2 трилиона \$. (<http://www.eurasiancommission.org/ru/nae/news/Pages/25-10-2019-6.aspx>)

Овим договором о слободној трговини обухваћено је око 99,5 % производа које Србија у међусобној размени са пет чланица Евроазијске уније може реализовати. Са друге стране проблем Србије у реализацији споразума са Евроазијском унијом је у скромним производним капацитетима српске привреде за потребе овог великог тржишта. Током 2018. године укупна робна размена Србије са пет чланица Евроазијске уније (Русија, Белорусија, Казахстан, Јерменија, Киргизија) износила је 3,4 милијарде \$ (извоз из Србије 1,1 милијарди \$, а увоз 2,3 милијарде \$). Од овог биланса највећи део отпада на сарадњу са Русијом (извоз у Русију чини око 93% српског извоза те године у Евроазијску унију, а увоз 90% одсто укупног увоза из земаља чланица. Дакле у номиналном износу Србија је те године извозила нешто више од 1 милијарде \$ у Русију, а увозила нешто више од 2 милијарде \$. У Белорусију је те године извезено из Србије за 52 милион \$, а увезено за 91 милион \$. Извоз у Јерменију је био свега 4 милиона \$, а увоз чак 121 милион \$. У Казахстан је извезено 15 милиона \$, а увезено за 6 милиона \$, док је биланс са Киргизијом 6 милиона \$ извоз и увоз 4 милиона \$. (<https://www.bbc.com/serbian/lat/srbija-47542511>). Из наведеног произилази да Србија има повећане шансе за економску сарадњу са чланицама Евроазијске уније на основу постигнутог споразума у перспективи. Поред Русије, на коју отпада највећи део за сада економске сарадње, евидентна

је размена са Белорусијом, па и са Јерменијом, док је са Казахстаном и Киргизијом симболична. Специфичност трговинске размене са Јерменијом је неупоредиво већи увоз од извоза, док је са Белорусијом тај омер сличан оном са Русијом (1 : 2). Казахстан и Србија су октобра 2010. у Астани потписали споразум о слободној трговини. (https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_potvrdjivanju_sporazuma_o_slobodnoj_trgovini_izmedju_vlade_republike_srbije_i_vlade_republike_kazahstan.html) Односи на врху између Србије и Казахстана су врло развијени и поред релативно скромних резултата у спољнотрговинској размени. (<https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/13/ekonomija/3283069/veliki-prostor-za-unapredjenje-ekonomske-saradnje-srbije-i-kazahstana.html>)

БРИКС је облик економских интеграција сарадње која је након првих година институционализована одржавањем првог самита у Јекатеринбургу 2009. године. Као примарни циљеви интеграције су одређени економски циљеви, али и изградња света у коме владају мир и заједнички просперитет. У том правцу у протеклиј деценији су поред развоја међусобне економске сарадње видљиви напори ка реформи ММФ, Светске банке и других међународних финансијско економских институција. Створена је и заједничка кредитна банка БРИКС која даје могућност позајмице средстава и трећим земљама (те позајмице нису условљене било каквим геополитичким условима, већ често и земље чланице БРИКС изражавају спремност за укључење у те заједничке пројекте са трећим земљама). Како је настанак БРИКС новијег датума, међусобна економска сарадња и поред више постављених начела и споразума се лагано развија. Тако да укупна међусобна трговина чланица БРИКС чини тек око 5% њихове укупне спољнотрговинске размене. (Закић Катарина, „Политика економских интеграција Кине у Евроазији”, Пророковић Душан, Јовић-Лазих Ана (ур.), Интеграциони процеси у Евроазији, ИМПП, Београд, 2019, стр. 13-44, стр. 25-26)

Перспективе сарадње Србије са Русијом и евроазијским интеграцијама

Србија и Република Српска, којима потенцијално можемо додати и Црну Гору, као део историјског „Српства” (који су етнички, културно и геополитички и даље веома повезани) имају у савременом свету значајне мотиве за сарадњу са Руском федерацијом и евроазијским интеграцијама. Светски поредак се налази у процесу прелаза ка мултиполаризму, где Русија и земље БРИКС имају значајну улогу, укључујући и позицију Кине. Кина као суперсила у настанку, поред БРИКС суделује са Русијом у интеграцијама и у оквиру ШОС. Крах неолибералног модела није устоличио нови опште прихваћен економско-социјални концепт, а све већи значај добијају варијанте неоконфуцијанизма.

Србија у безбедносном смислу је неутрална држава, са развијеном сарадњом са НАТО и као чланица Партнерства за мир, и са друге стране посматрач у односу на ОДКБ и са извесном сарадњом и са Шангајском организацијом за безбедност. Интензитет сарадње Србије у области безбедности са Русијом, ОДКБ и ШОС је у сваком случају на скромнијем обиму у односу на сарадњу у

истом домену са НАТО, Партнерством за мир и САД укупно посматрамо. Међутим та сарадња постоји и евидентно је да Србије не жели и посебно њено јавно мњење напусти неутралан статус у војно-безбедоносном домену. Србији је посебно значајна подршка Русије (као и осталих чланица евроазијских интеграцијама у којима учествује Руска федерација) по питању Косова и Метохије и према позицији Републике Српске.

У економском смислу Србија је без обзира на прокламовану политику ка ЕУ, заинтересована за привредну сарадњу са Русијом и интеграцијама у којима она има важну улогу. Ту је посебно значајна Евроазијска унија, у оквиру које највећи део (преко 90%), српске спољнотрговинске размене отпада на Русију. Од осталих чланица нешто израженија економска сарадња је са Белорусијом, а потом следи Јерменија. Казахстан и Киргизија имају са Србијом симболичну економску сарадњу до сада. Србија је упућена на увоз пре свега руских енергената. Са друге стране у структури извоза посебан потенцијал су прехранбени производи и кооперација са Русијом у заједничкој производњи и уговореном пласману за руске просторе дефицитарних производа аграра, увођење високих технологија.

Република Српска има поред подршке Русије у правцу очувања свог интегритета и развијене инфраструктурне пројекте у привреди, посебно енергетици. Русија подржава промену режима и концепта Ђукановића у Црној Гори, што се након промена на августовским изборима 2020, спроводи од владе на челу са Здравком Кривокапићем. Сарадња у области културе, туризма, саобраћаја такође нуди велики потенцијал.

„Мека моћ” Русије и уопште земаља постсовјетског простора на Балкану и српским просторима је далеко мања у односу на могућности и сличан утицај и улагања већине западних сила. Традиционално пријатељство и сродност народа руског и српског сама по себи није довољна у време пораста значаја меке моћи у међународним односима. Србија са друге стране чине изванредан напор последњих година да буде присутна и оствари сарадњу у Русији и на постсовјетском простору у области науке и културе. Православне цркве, руска и српска су важан мост повезивања Русије и српских простора током читаве историје, што важи и данас.

Литература

1. Бокерия С. А. Пеич И., „Россия и Сербия: Пути взаимодействия”, Россия и мир в XXI веке, Москва, март 2018. стр. 92-100.
2. Закић Катарина, „Политика економских интеграција Кине у Евроазији”, Пророковић Душан, Јовић-Лазич Ана (ур.), Интеграциони процеси у Евроазији, ИМПП, Београд, 2019, стр. 13-44
3. Lubanov Konstantin 'Organizacija ugovora o kolektivnoj bezbednosti i vojnopoliticka stabilnost na postsovjetskom evroazijskom prostoru u kontekstu uspostavljanja novog svetskog poretka', Proroković Dušan, Jović-Lazić Ana (ed.), Integracioni procesi u Evroaziji, IMPP, Beograd, 2019, str. 214- 233

4. Mitić Aleksandar, „Framing Russo-Serbian cooperation as a hybrid threat: A NATO/EU strategic narrative”, *Russia and Serbia in the contemporary world: Bilateral relations, challenges and opportunities*, Editors Bogdan Stojanović, Elena Georgievna Ponomareva, Institute of International politics and Economics, Belgrade, 2020. pp. 149-166
5. Mladenović Miroslav and Ponomarova Elena-Georgievna “Balkan vector of Russian Foreign (Public) Policy: the example of Serbia”, *Russia and Serbia in the contemporary world: Bilateral relations, challenges and opportunities*, Editors Bogdan Stojanović, Elena Georgievna Ponomareva, Institute of International politics and Economics, Belgrade, 2020. pp. 21-38
6. Obrenović Strahinja, „Proširenje Evroazijske ekonomske unije - da li je na redu proširenje Evroazijske ekonomske unije?”, Proroković Dušan, Jović-Lazić Ana (ed.), *Integracioni procesi u Evroaziji*, IMPP, Belgrade, 2019, str. 286-307
7. Pentegova Asja, *Political, economic and cultural cooperation between the Republic of Belarus and the Western Balkans through the lens of relations with Serbia*, *Russia and Serbia in the contemporary world: Bilateral relations, challenges and opportunities*, Editors Bogdan Stojanović, Elena Georgievna Ponomareva, Institute of International politics and Economics, Belgrade, 2020. pp. 57-66.
8. Петровић Драган, Јокић Ана, *Енергетска политика Русије*, Институт за међународну политику и привреду, Београд. 2015.
9. Петровић Драган, „Економска сарадња Србије и Русије у геополитичком окружењу”, Увод у право Русије, Србија и Русија кроз векове, Правни факултет, Универзитета Београд, Службени гласник, Београд, 2019, стр. 399-420.
10. Petrović Dragan, “Russia and the Serbs (Serbia), from eastern question to contemporary relations, *Russia and Serbia in the contemporary world: Bilateral relations, challenges and opportunities*, Editors Bogdan Stojanović, Elena Georgievna Ponomareva, Institute of International politics and Economics, Belgrade, 2020. Pp. 98-114.
11. Пономарева Елена Георгиевна, Младенович Мирослав, „Србија многовекторност как выход из тупика стратегической уязвимости”, *Сравнительная политика*, 2020, Т. 11, Н 1, Москва, стр. 88-103.
12. Rajić Nikola, Gajić Aleksandar, „Odnos Organizacije za kolektivnu bezbednost i saradnju sa Šangajskom organizacijom za saradnju u NATO, *Politika nacionalne bezbednosti Beograd*”, volume 18, no. 1 for 2020, pp. 147-178
13. Толвайшисю Леонас „Сербско-российское сотрудничество как ресурс внешней политики российской федерации, *Вестник Московского университета. Серия 12, Политические науки*, 2019, н.2 стр. 97-104.)

Цитирани линкови

1. <http://www.evrazes.com/about/comission.html>
2. Декларация о стратегическом партнёрстве между Российской Федерацией и Республикой Сербией <http://kremlin.ru/supplement/1461>
3. (<https://api.pks.rs/storage/assets/Kratka%20informacija%20Ruska%20Federacija.pdf>)

4. <http://www.politika.rs/sr/clanak/424393/Spoljno-trgovinska-razmena-sa-Rusijom-3-6-milijardi-dolara>
5. <https://cyberleninka.ru/article/n/serbiya-mnogovektornost-kak-vyhod-iz-tupika-strategicheskoy>
6. <https://plutonlogistics.com/spedicija/spoljnotrgovinska-robna-razmena-srbije-konacni-podaci-za-2019/>
7. https://www.vostok.rs/index.php?option=btg_novosti&catnovosti=8&idnovost=122527&Rusko-srpska-vojna-saradnja:-Kako-Rusija-oprema-i-uvezbava-Vojsku-Srbije
8. https://odkb-csto.org/news/news_odkb/generalnyy-sekretar-odkb-stanislav-zasprinyal-uchastie-v-zasedanii-soveta-parlamentskoy-assamblei-o/?sphrase_id=65512
9. <https://www.glasamerike.net/a/vojska-srbije-u-2019-13-ve%C5%BEbi-sa-nato-%C4%8Detiri-sa-rusijom/5170862.html>
10. <https://www.danas.rs/politika/dacic-postujuci-international-law-serbia-confirms-its-sovereignty/>
11. <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/4123767/sangajske-organizacije-za-saradnju-ucesce-aleksandar-vucic.html>
12. <http://www.eurasiancommission.org/en/nae/news/Pages/25-10-2019-6.aspx>
13. https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_potvrđivanju_sporazuma_o_slobodnoj_trgovini_izmedju_vlade_republike_srbije_i_vlade_republike_kazahstan.html
14. <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/13/ekonomija/3283069/veliki-prostor-za-unapredjenje-ekonomske-saradnje-srbije-i-kazahstana.html>
15. <https://www.bbc.com/serbian/lat/srbija-47542511>

DRAGAN PETROVIĆ*

Institute for International Politics and Economy
Belgrade

Original scientific work

Received: 26.04.2021

Approved: 12.05.2021

Page: 09–20

THE PERSPECTIVE OF SERBIA'S COOPERATION WITH RUSSIA AND THE INTEGRATION PROCESSES RUSSIA IS LEADING IN EURASIA**

Summary: The paper discusses the possibility of deepening Serbia's cooperation with Russia and with international organizations and the integration processes that Russia conducts in the post-Soviet space. Serbia is a military neutral country, but it has certain forms of cooperation with both NATO and the CSTO, where it has a status of an observer. The Shanghai Cooperation Organization also provides various opportunities for cooperation, including statuses of an observer, partner and a guest. In the domain of economy, the Eurasian Union is interesting for Serbia, which already achieved a free trade agreement in 2019, which was then ratified. The full members of the Eurasian Union generate about \$ 2 trillion in GDP and have about 185 million inhabitants, as well as significant economic capacities and natural resources. An important factor for deepening Serbia's cooperation with integrations in the post-Soviet space is the fact that they are friendly countries led by Russia, which can be a significant factor in the realization of essential Serbian interests.

Keywords: Serbia; Russian Federation; international organizations and integration in Eurasia; Organization for Collective Security and Cooperation; Shanghai Cooperation Organization; Eurasian Union

Introduction

The integration processes in the post-Soviet space led by Russia have marked progress in the last two decades, in parallel with the gradual transformation of the world order towards multipolarism, and with the process of strength-

---

* drdraganpetrovic83@gmail.com

** The paper presents the findings of a study developed as part of the research project entitled "Serbia and challenges in international relations in 2021", financed by the Ministry of Education, Science, and Technological Development of the Republic of Serbia, and conducted by the Institute of International Politics and Economics, Belgrade.

ening the Russian Federation. In addition to the Commonwealth of Independent States, into which the USSR was transformed peacefully, over time, the Collective Security Treaty Organisation (CSTO) was formed in terms of security. In economic terms, the most important is the Eurasian Economic Union. In addition to integrations and international organizations in the post-Soviet space led by Russia, The Shanghai Cooperation Organization is important in Eurasia, whose most important axis is Russia and China. The BRICS represents a planetary connection of five powers, where, in addition to Russia and China, India, Brazil and South Africa are members. Therefore, in modern Serbian-Russian relations, which for the Serbian side imply the importance of cooperation with the Russian Federation, as one of the world powers, there is an additional importance in cooperation with integrations and large international organizations that it is leading in the post-Soviet space and Eurasia. Good relations of Serbia and Republika Srpska with the Russian Federation can also significantly contribute to the deepening of various forms of cooperation with these integrations and international organizations.

From the other countries in the post-Soviet space, the most important are Ukraine, Belarus, Kazakhstan, Uzbekistan and others. Lithuania, Latvia and Estonia, although historically and geographically part of tsarist Russia and the USSR, took a special geopolitical position by joining NATO and the EU. After the political coup in February 2014, and the development of the Ukrainian crisis, and the deterioration of Russian-Ukrainian official relations until today (with an uncertain epilogue), Ukraine withdrew from the integration processes in the post-Soviet space until further notice. A similar situation occurred with Georgia after the 2008 Caucasus War (a year later, in August 2009, it left the CIS). Turkmenistan has become a passive member of the CIS since 2005 and has generally been an observer or partner in other integration processes and international organizations in the post-Soviet space ever since. The most zealous members of integration processes and international organizations in the post-Soviet space, together with Russia, are Kazakhstan, Belarus, Kyrgyzstan, and even Armenia and Tajikistan. Uzbekistan was a member of most of those integrations, but it entered and left the CSTO on two occasions, so it is not currently a member of this security alliance. Over time, some integration processes and international integration organizations in the post-Soviet space have been gaining importance, and some have partially been losing it. In addition to the Commonwealth of Independent States, which in legal terms can be considered as a transition between the union and the confederation and which remained the basis of integration (in terms of membership and the fact that the USSR grew into it), in the last decade or two the most important forms of association and integration are the Eurasian Union (primarily in economic terms), the Collective Security Treaty Organization (CSTO), in terms of security, and the Shanghai Organization, which includes, in addition to the countries of the post-Soviet space, other powers and members from Eurasia (more precisely Asia). The concept of the Common Economic Space, which was created quite ambitiously in the early 2000s and in-

cluded Russia, Ukraine, Belarus and Kazakhstan, was definitely put aside after 2014, and if some fundamental changes don't occur in Ukraine's governing structures, it could almost be revitalized. The state union of Russia and Belarus is a bilateral integration which has been achieved formally, whose realization in practice and deepening is done partially and in accordance with the political motives of the leadership of the two countries. The Eurasian Union is an international organization of regional economic integration, which currently has five full members: Russia, Belarus, Kazakhstan, Kyrgyzstan and Armenia. In that direction, they would agree with Strahinja Obrenović's statement that the Eurasian Union has the elements that make up an international organization, namely the states, the international agreement, permanent bodies, the field of activity, and a special status. (Strahinja Obrenović, „Proširenje Evroazijske ekonomske unije - da li je na redu proširenje Evroazijske ekonomske unije?“, Proroković Dušan, Jović-Lazić Ana (ed.), Integracioni procesi u Evroaziji, IMPP, Belgrade, 2019, pp. 286-307, with p. 288) The Eurasian Union, with all the occasional setbacks and functioning crises, represents integration on the common bases of interest of the member states. It has four main bodies: the Supreme Eurasian Economic Council, the Eurasian Intergovernmental Council, the Eurasian Economic Commission and the Court of the Eurasian Economic Union (<http://www.evrazes.com/about/comission.html>).

Serbia and the Russian Federation

Bilateral relations between Serbia and Russia have increased during the last two decades, since Vladimir Putin became its leader. In the field of politics, it is primarily Russia's support for the territorial integrity of Serbia around Kosovo and Metohija, as well as the position of Republika Srpska guaranteed by Dayton. In recent years, especially since Montenegro's entry into NATO, Russia has been watching the opposition there with more sympathy, as well as the position of the Serbian Orthodox Church. That is how the changes in Montenegro after the August 2020 elections were greeted. It is certainly of importance to Russia that Serbia declared military neutrality in 2007 as a state concept, that it became an observer in the CSTO and, among other things, that it buys Russian military equipment. In 2017 alone, Serbia bought from Russia, among other things, six MiG-29 planes, thirty T-72 tanks, armored personnel carriers, etc. (Леонас Толвайшисю 2019, 99-102.) Serbia and Russia signed a Strategic Partnership Agreement on May 24, 2013, which includes cooperation in a number of economic and social areas. (Petrović Dragan 2020, 109)

On the other hand, this bilateral agreement does not specify the obligations of the two parties, but is based mainly on a declarative strategic relationship-social areas. On the other hand, this bilateral agreement does not specify the obligations of the two parties, but is based mainly on a declarative strategic relationship. (Декларация о стратегическом партнёрстве между Российской Федерацией и Республикой Сербией <http://kremlin.ru/supplement/1461>)

Russia's economic exchange with Serbian territories has been increasing in recent years, at the same time with its strengthening in the era of Vladimir Putin. In recent years, the cooperation between Serbia and the Russian Federation has been around 3 billion euros¹, and in recent years it has experienced less fluctuations. The coverage of Serbian exports to Russia in relation to imports, increases from about one seventh of the total bilateral exchange in 2008 to one third in 2018. If we look at the bilateral trade exchange between the two countries in recent years, we can see that from 2013 to 2018, this balance is quite stable, i.e. that the coverage of import by export is about 40 to 60%. Exports are approximately one billion dollars, and imports about two billion. Observed in the structure of exports for 2018 and 2019, Serbia exports to Russia the mostly fruit (about 10% of the value of total exports to Russia), hula hoop socks and synthetics (just over 12%), car tires (more than 6%) et al. <http://buyserbian.com/sr/privredna-saradnja-republika-srbija-ruska-federacija/> On the other hand, the structure of imports of goods from Russia in this period is dominated by oil, gas and their products, with nearly 63%. (<https://api.pks.rs/storage/assets/Kratka%20informacija%20Ruska%20Federacija.pdf>)

In recent years, Russia has mostly been on the third or fourth place of Serbia's foreign trade partners (behind Germany and Italy, approximately along with China). The structure of Serbian exports is dominated by food products, clothing, pneumatic products, etc. In the structure of Serbian imports in the first place are energy, oil and gas, which account for over 60%. (Dragan Petrovic, Ana Jokic, 2015. Chapter „Uticaj ruske energetike na ekonomiju Srbije” pp. 104-110) In this direction, it is clear that the high structure of energy imports, which in economic science is called the inelastic type of product (for which it is difficult to find a substitute), significantly conditions the negative bilateral foreign trade balance of the two countries to the detriment of Serbia. Therefore, it is no wonder that Russia has had a positive foreign trade balance with the world for years, often nominally twice as much as imports, because of the high dependence on imports of primarily its energy. (<https://api.pks.rs/storage/assets/Kratka%20informacija%20Ruska%20Federacija.pdf>)

Regardless of the fact that Russia is highly positioned as Serbia's foreign trade partner, in relation to the balance of the EU as a whole, Russia's share is far smaller (on the other hand, China's economic influence in Serbia has been increasing in recent years). This can be ascertained for the significantly lower intensity of military cooperation between Russia and the CSTO in relation to the level of cooperation between Serbia and NATO, the Partnership for Peace, as the authors Ponomareva and Mladenović² point out in their work. During 2019, Rus-

---

¹ The record in the foreign trade of the two countries was achieved back in 2008, when it amounted to \$ 4 billion. For example, in 2019, \$ 3.6 billion was reached. However, compared to 2008, Serbian exports in the foreign trade of the two countries have advanced tremendously, so in 2008 it amounted to only \$ 500 million (one eighth of the total bilateral exchange that year), and in 2019 as much as \$ 1 billion (close to 30% of bilateral trade). <http://www.politika.rs/sr/clanak/424393/Spoljno-trgovinska-razmena-sa-Rusijom-3-6-milijardi-dolara>

² <https://cyberleninka.ru/article/n/serbiya-mnogovektornost-kak-vyhod-iz-tupika-strategicheskoy-uyazvimosti/viewer> Елена Георгиевна Пономарева, Мирослав Младеенович, „Сербия

sia was the third foreign trade partner of Serbia (after Germany and Italy) with 2.3 billion euros of exports and 0.87 billion euros of imports. That year, the total foreign trade import of Serbia was 23.87 billion, and the import 17.53 billion euros. (<https://plutonlogistics.com/spedicija/spoljnotrgovinska-robna-razmena-srbije-konacni-podaci-za-2019/>).

Serbia has two important agreements signed with Russia, the 2001 Free Trade Agreement, which provides ample opportunities for cooperation with the Russian Federation, and an agreement reached in February 2008.³

On the issue of military cooperation, the status of military neutrality of Serbia affects the maintenance of military cooperation with Russia as well. In 2014, Vladimir Putin attended the military parade of the Serbian Army in Belgrade, which was held for the first time in three decades. (https://www.vostok.rs/index.php?option=btg_novosti&catnovosti=8&idnovost=122527&Rusko-srpska-vojna-saradnja:-Kako-Rusija-oprema-i-uvezbava-Vojsku-Srbije)

Soft power in the case of Russia, even in the case of other countries in the post-Soviet space, is significantly less in accordance to the possibilities. The Russian Orthodox Church has a strong influence in Serbia and bilateral relations with the Serbian Orthodox Church are at the highest level of friendship. The Serbian Orthodox Church cooperates with it, including the Ukrainian Orthodox Church as part of the Russian Orthodox Church (it recognizes the Moscow Patriarch as its leader). Such support was not lacking from the Russian Orthodox Church regarding the defense of the integrity of the Serbian Orthodox Church in Montenegro and the lithium of mass support of believers during 2020 (Aleksandar Mitić 2020, 158). On the other hand, when it comes to the media, Sputnik has a far more modest role and reach in Serbia than the reputation that Russia deserves. Cooperation in the field of science and culture is traditional and could be raised to a higher level. In the field of social organizations, the Gorchak Fund, Rostrudnichevo, and the Russian world represent the basis of Russian influence in the Balkans and Serbian territories, but this is far from the similar influence of Western powers and the real needs and interests of Russia.⁴ The Russian language, as the world language of communication, is studied in Serbia within the educational system and education, and this trend is on the rise.

многовекторность как выход из тупика стратегической уязвимости”, Сравнительная политика, 2020, Т. 11, Н 1, Москва, стр. 88-103. стр. 100. - the authors state that despite the 2.3 billion gas in 2018 the trade between the two countries cannot be measured with the Serbian foreign trade with the EU.

³ Dragan Petrović, „Економска сарадња Србије и Русије у геополитичком окружењу”, 2018, pp. 401-402. Today, about 900 active economic entities whose majority owners are from Russia operate on the territory of Serbia.

⁴ We agree with the conclusions of Miroslav Mladenović and Elena-Georgievna Ponomarova, that Russian „soft power” has many opportunities and obligations to improve in the Balkans and Serbia. (Miroslav Mladenović, Elena Georgievna Ponomareva, „Balkan vector of Russian Foreign (Public) Policy: the example of Serbia”, 2020. pp. 32-36

Serbia's relations with Belarus

Since 2014, Serbia has regularly participated in the Slavic Brotherhood military exercise, together with Russia and Belarus. During 2019, Serbia held four military exercises with Russia, while in the same year it held 13 military exercises with NATO. <https://www.glasamerike.net/a/vojska-srbije-u-2019-13-ve%C5%BEbi-sa-nato-%C4%8Detiri-sa-rusijom/5170862.html> Official Serbia maintains military cooperation with Russia and the Slavic Brotherhood, so she participated, among other things, in the Military Games in Moscow in August 2020.

On the other hand, probably due to the pressure of Western structures regarding the political crisis in Belarus, the following month she joined the EU declaration on criticism of the presidential elections in that country. It should be added that Serbia was cancelled on the eve of the already scheduled holding of the joint military exercise Slavic Brotherhood in Belarus in September, with the explanation that participation in all international military exercises is frozen for six months. <http://www.politika.rs/sr/clanak/462126/Vojska-Srbije-ne-ide-u-Belorusiju-vlada-otkazala-sve-medunarodne-vojne-vezbe>

Serbia's cooperation with Belarus has been institutionalized in recent years under several agreements. In June 2015, a memorandum of cooperation between the two national parliaments was signed in Minsk. On behalf of Serbia, the signatory was Maja Gojković, President of the National Assembly of Serbia. In the field of culture, agreements for cooperation between Belgrade and Minsk were signed in 2016 and 2017. At the highest level, President Tomislav Nikolic visited Belarus twice during his term, and Aleksandar Vucic during June 2019. Alexander Lukashenko paid an official visit to Belgrade in December 2019. In the economic field, bilateral agreements on foreign trade relations were signed in 2009 and 2011. The two countries' foreign trade was on the rise, from just over \$ 50 million in 2009, to about \$ 150 million three years later. Growth continued in the following years and the amplitude was 2017, with \$ 240 million, and the following year there was a certain decline - \$ 148 million.

In the field of military industry, the two countries are developing cooperation, so four Serbian MiG-29s have been upgraded in Belarus (2018-2021). (Asja Pentegova 2020, 60-63)

During 2020 and the coronavirus pandemic, the two countries helped each other on several occasions. Among other things, China's humanitarian aid was transported via Belarusian planes, and on the other hand, the Serbian government sent two planes of medical equipment to Belarus.

Serbia and integration processes in Eurasia led by Russia

In recent years, Serbia has stepped up its arms purchases from Russia, and since 2013, Serbia has been granted observer status within the Collective Secu-

rity Treaty Organization.⁵ The CSTO is a far stronger cohesion than the SCO, in a sense that it provides assistance to members in the event of a threat to some of them by third countries. There are also permanent forces of the CSTO Joint Staff of about 28,000 men and significant military-technical means, including nuclear weapons. The CSTO also has respectable funds paid from members on an annual basis, where Russia invests more than 50%. (Konstantin Lubanov 'Organizacija ugovora o kolektivnoj bezbednosti i vojnopoliticka stabilnost na postsovjetskom evroazijskom prostoru u kontekstu uspostavljanja novog svetskog poretka', Proković Dušan, Jović-Lazić Ana (ed.), Integracioni procesi u Evroziji, IMPP, Belgrade, 2019, p. 214- 233, pp. 221-222). At the annual session of the CSTO on November 30, 2020, which was held online due to the crown of the pandemic, Ivica Dačić, as the representative of Serbia, underlined Serbian military neutrality and readiness for further cooperation with this military alliance. Dačić pointed out that Serbia has "good friendly relations with all CSTO members individually (Russia, Belarus, Kazakhstan, Armenia, Tajikistan, Kyrgyzstan), and that it has the opportunity to strengthen them through cooperation with the CSTO ..."⁶

As Serbia has a military bloc neutral position, which includes developed cooperation with NATO (opened NATO military office in Belgrade, membership in the Partnership for Peace, signed SOFA agreement, etc.), observer status and some cooperation with the CSTO, in parallel with certain forms of cooperation with The Slovenian Brotherhood strengthens this neutral position. In that direction, Serbia could establish cooperation in relation to the SCO, and even get some status (guest, partner, observer), which would not include full membership. At the same time, Serbia is developing military cooperation with China, from which, among other things, the CH-92 A drone was purchased. Reuters reported that Serbia increased military expenditures by 42% compared to 2018, during 2019 and 2020, and is \$ 1.4 billion, which is 2.4% of annual GDP. <https://www.glasamerike.net/a/vojna-vezba-vojske-srbije/5616266.html>

The CSTO and the SCO have the perspective of enhanced cooperation in some areas and partner activities. (Nikola Rajić, Aleksandar Gajić, "Odnos Organizacije za kolektivnu bezbednost i saradnju sa Šangajskom organizacijom za saradnju u NATO, Politika nacionalne bezbednosti Beograd", volume 18, no. 1 for 2020, pp. 147-178, pp. 171.) Russia has a dominant influence in the CSTO, and Russia and China in the SCO.

For Serbia (and the Republika Srpska), the integration processes and international organizations in which the Russian Federation is located are an addi-

⁵ https://odkb-csto.org/news/news_odkb/generalnyy-sekretar-odkb-stanislav-zas-prinyal-uchastie-v-zasedanii-soveta-parlamentskoy-assamblei-o/?sphrase_id=65512 Serbia within its observer status monitors the activities of the CSTO continuously, so, among other things, the National Assembly of Serbia has been an observer of the work of the Parliamentary Assembly of the CSTO for years.

⁶ On that occasion, Dacic stated that he highly appreciates the continuous and principled support of the CSTO member states in connection with the non-recognition of the unilaterally declared independence of Kosovo and Metohija, i.e. respect for universal principles of international law <https://www.danas.rs/politika/dacic-postujuci-international-law-serbia-confirms-its-sovereignty/>

tional factor in relations with Russia. It is the whole spectrum, starting from the post-Soviet space, where the Eurasian Union dominates in the economic sense, then the Commonwealth of Independent States, and finally in the sense of security the Organization for Collective Security and Cooperation. Then follows the Shanghai Cooperation Organization and finally the BRICS, which have a wider Eurasian, i.e. world importance. Serbia is a status-neutral state in military terms, so cooperation with the CSTO (where it is an observer), and in the future with the SCO, may be convenient to strengthen its neutral status. Serbia's cooperation with the Shanghai Cooperation Organization takes place occasionally and is not fully institutionalized, therefore it does not have the status of a guest, observer or partner that is provided for those countries that do not have full membership. On the other hand, cooperation exists and it has been intensifying in recent years. Thus, the President of Serbia Vučić participated in the international inter-party forum SCO on the topic of economy at the end of October 2020 (due to kovid, the forum was held online <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/4123767/sangajske-organizations-for-cooperation-participation-aleksandar-vucic.html>).

When it comes to the Eurasian Union, first of all, and the CIS and especially the BRICS, Serbia can strengthen its economic cooperation. For example, with regard to the BRICS Development Bank, it also provides loans to third countries, without conditioning the application of the economic concept, or even political issues.

With regard to strategic documents of the Russian Federation and the Serbian space, there have been some oscillations in the last two decades. From the clear position in the document from 2000 on the need to preserve the Federal Republic of Yugoslavia and mentioning Kosovo and Metohija “as the most important in the Balkans”, to the emphasis on transport and energy policy in the documents from 2013 and 2016. These documents also state the importance of preserving territorial integrity of the Balkan states. The signing of the Declaration on Strategic Partnership between Serbia and Russia in 2013, as well as frequent summits, strengthen bilateral relations between the two countries. (S. A. Bokeria I. Peich 2018. pp. 94-95.)

Serbia signed a free trade agreement with the Eurasian Union in October 2019. The rules apply based on the regulations of the World Trade Organization. The agreement expands the list of products that can be imported into the territory of the Eurasian Union duty-free, increases quotas for exports of goods subject to restrictions and expands the free trade zone, in addition to Russia, Kazakhstan and Belarus to Armenia and Kyrgyzstan (which have become full members). The EAUE market has a population of about 184 million and close to \$ 2 trillion. (<http://www.eurasiancommission.org/en/nae/news/Pages/25-10-2019-6.aspx>)

This free trade agreement covers about 99.5% of the products that Serbia can sell in mutual exchange with the five members of the Eurasian Union. On the other hand, the problem of Serbia in the realization of the agreement with the Eurasian Union is in the modest production capacities of the Serbian economy

for the needs of this large market. During 2018, the total trade of Serbia with five members of the Eurasian Union (Russia, Belarus, Kazakhstan, Armenia, Kyrgyzstan) amounted to \$ 3.4 billion (exports from Serbia \$ 1.1 billion, and imports \$ 2.3 billion). Of this balance, the largest part falls on cooperation with Russia (exports to Russia accounted for about 93% of Serbian exports that year to the Eurasian Union, and imports 90% of total imports from member countries. So in nominal terms, Serbia exported slightly more than 1 \$ 52 billion to Russia, and imported slightly more than \$ 2 billion. That year \$ 52 million was exported to Belarus from Serbia, and \$ 91 million was imported. Exports to Armenia were only \$ 4 million and imports as high as \$ 121 million. \$ 15 million was exported to Kazakhstan and \$ 6 million was imported, while the balance with Kyrgyzstan was \$ 6 million in exports and \$ 4 million in imports (<https://www.bbc.com/serbian/lat/srbija-47542511>). It follows from the above that Serbia has increased chances for economic cooperation with the members of the Eurasian Union on the basis of the agreement reached in the future. In addition to Russia, which accounts for the largest part of economic cooperation so far, there is an evident exchange with Belarus, and even with Armenia, while it is symbolic with Kazakhstan and Kyrgyzstan. The distinction of trade exchange with Armenia is incomparably higher imports than exports, while with Belarus this ratio is similar to that with Russia (1:2). In October 2010, Kazakhstan and Serbia signed a free trade agreement in Astana. (https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_potvrđivanju_sporoduma_o_slobodnoj_trgovini_izmedju_vlade_republike_srbije_i_vlade_republike_kazahstan.html) Relations at the top between Serbia and Kazakhstan are very developed, despite relatively modest results abroad. (<https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/13/ekonomija/3283069/veliki-prostor-za-unapređenje-ekonomske-saradnje-srbije-i-kazahstana.html>)

BRICS is a form of economic integration of cooperation, which was institutionalized after the first years by holding the first summit in Yekaterinburg in 2009. The primary goals of the integration are certain economic goals, but also the construction of a world ruled by peace and common prosperity. In that direction, in the past decade, in addition to the development of mutual economic cooperation, there are visible efforts to reform the IMF, the World Bank and other international financial and economic institutions. A joint BRICS credit bank has been created, which provides the possibility of lending funds to third countries (these loans are not conditioned by any geopolitical conditions, but often BRICS member countries also express their readiness to cooperate in these joint projects with third countries). As the emergence of the BRICS is of recent date, mutual economic cooperation, despite several established principles and agreements, is developing slowly. Thus, the total mutual trade of BRICS members makes only about 5% of their total foreign trade. (Katarina Zakić, „Politika ekonomskih integracija Kine u Evroaziji”, Dušan Proroković, Ana Jović-Lazić (ed.), *Integracioni procesi u Evroaziji*, IMPP, Belgrade, 2019, pp. 13-44, pp. 25-26.)

Prospects for cooperation between Serbia and Russia and Eurasian integration

Serbia and Republika Srpska, to which we can potentially add Montenegro, as part of the historical “Serbia” (which are ethnically, culturally and geopolitically still very much connected) have significant motives in the modern world for cooperation with the Russian Federation and Eurasian integration. The world order is in the process of transitioning to multipolarism, where Russia and the BRICS countries have a significant role, including the position of China. China, as an emerging superpower, in addition to the BRICS, is participating with Russia in integrations and within the SCO. The collapse of the neoliberal model did not establish a new generally accepted economic and social concept, and on the other hand forms of neo-Keynesianism are gaining more and more importance. In terms of security, Serbia is a neutral state, with developing cooperation with NATO and as a member of the Partnership for Peace, and on the other hand an observer in relation to the CSTO and with some cooperation with the Shanghai Security Organization. In any case, the intensity of Serbia's cooperation in the field of security with Russia, the CSTO and the SCO is on a more modest scale in relation to cooperation in the same domain with NATO, the Partnership for Peace and the United States. However, that cooperation exists and it is evident that Serbia does not want and especially its public opinion to leave its neutral status in the military-security domain. Russia's support (as well as other members of the Eurasian integrations in which the Russian Federation participates) on the issue of Kosovo and Metohija and on the position of the Republika Srpska is especially important to Serbia.

In the economic sense, regardless of the proclaimed policy towards the EU, Serbia is interested in economic cooperation with Russia and integrations in which it has an important role. The Eurasian Union is especially important here, within which the largest part (over 90%) of Serbian foreign trade falls on Russia. From the other members, economic cooperation with Belarus is somewhat more pronounced, followed by Armenia. Kazakhstan and Kyrgyzstan have symbolic economic cooperation with Serbia so far. Serbia is directed to import primarily Russian energy. On the other hand, in the structure of exports, there is a special potential in food products and cooperation with Russia in joint production and agreed placement for Russian areas of deficient agricultural products, introduction of high technologies.

In addition to Russia's support in the direction of preserving its integrity, Republika Srpska also has developed infrastructure projects in the economy, especially energy. Russia supports the change of the regime and the concept of Djukanovic in Montenegro, which, after the changes in the August 2020 elections, is being implemented by the government headed by Zdravko Krivokapic. Cooperation in the field of culture, tourism, transport also offers great potential.

The “soft power” of Russia and the countries of the post-Soviet space in general in the Balkans and Serbia is far less in relation to the possibilities and

similar influence and investments of most Western powers. The traditional friendship and kinship of the Russian and Serbian people alone is not enough at a time of growing importance of soft power in international relations. Serbia, on the other hand, has made some efforts in recent years to be present and to achieve cooperation in Russia and in the post-Soviet space in the field of science and culture. The Russian and Serbian Orthodox Churches are an important bridge connecting Russia with Serbian territories throughout history, which is still valid today.

References

1. Бокерия С. А. Пеич И., „Россия и Сербия: Пути взаимодействия”, Россия и мир в XXI веке, Москва, март 2018. стр. 92-100.
2. Закић Катарина, „Политика економских интеграција Кине у Евроазији”, Пророковић Душан, Јовић-Лазич Ана (ур.), Интеграциони процеси у Евроазији, ИМПП, Београд, 2019, стр. 13-44
3. Lubanov Konstantin 'Organizacija ugovora o kolektivnoj bezbednosti i vojnopoliticka stabilnost na postsovjetskom evroazijskom prostoru u kontekstu uspostavljanja novog svetskog poretka', Proroković Dušan, Jović-Lazić Ana (ed.), Integracioni procesi u Evroaziji, IMPP, Beograd, 2019, str. 214- 233
4. Mitić Aleksandar, „Framing Russo-Serbian cooperation as a hybrid threat: A NATO/EU strategic narrative”, Russia and Serbia in the contemporary world: Bilateral relations, challenges and opportunities, Editors Bogdan Stojanović, Elena Georgievna Ponomareva, Institute of International politics and Economics, Belgrade, 2020. pp. 149-166
5. Mladenović Miroslav and Ponomarova Elena-Georgievna “Balkan vector of Russian Foreign (Public) Policy: the example of Serbia”, Russia and Serbia in the contemporary world: Bilateral relations, challenges and opportunities, Editors Bogdan Stojanović, Elena Georgievna Ponomareva, Institute of International politics and Economics, Belgrade, 2020. pp. 21-38
6. Obrenović Strahinja, „Proširenje Evroazijske ekonomske unije - da li je na redu proširenje Evroazijske ekonomske unije?”, Proroković Dušan, Jović-Lazić Ana (ed.), Integracioni procesi u Evroaziji, IMPP, Belgrade, 2019, str. 286-307
7. Pentegova Asja, Political, economic and cultural cooperation between the Republic of Belarus and the Western Balkans through the lens of relations with Serbia, Russia and Serbia in the contemporary world: Bilateral relations, challenges and opportunities, Editors Bogdan Stojanović, Elena Georgievna Ponomareva, Institute of International politics and Economics, Belgrade, 2020. pp. 57-66.
8. Петровић Драган, Јокић Ана, *Енергетска политика Русије*, Институт за међународну политику и привреду, Београд. 2015.
9. Петровић Драган, „Економска сарадња Србије и Русије у геополитичком окружењу”, Увод у право Русије, Србија и Русија кроз векове, Правни факултет, Универзитета Београд, Службени гласник, Београд, 2019, стр. 399-420.

10. Petrović Dragan, "Russia and the Serbs (Serbia), from eastern question to contemporary relations, Russia and Serbia in the contemporary world: Bilateral relations, challenges and opportunities, Editors Bogdan Stojanović, Elena Georgievna Ponomareva, Institute of International politics and Economics, Belgrade, 2020. Pp. 98-114.
11. Пономарева Елена Георгиевна, Младенович Мирослав, „Сербия многовекторность как выход из тупика стратегической уязвимости”, Сравнительная политика, 2020, Т. 11, Н 1, Москва, стр. 88-103.
12. Rajić Nikola, Gajić Aleksandar, „Odnos Organizacije za kolektivnu bezbednost i saradnju sa Šangajskom organizacijom za saradnju u NATO, Politika nacionalne bezbednosti Beograd”, volume 18, no. 1 for 2020, pp. 147-178
13. Толвайшисю Леонас „Сербско-российское сотрудничество как ресурс внешней политики российской федерации, Вестник Московского университета. Серия 12, Политические науки, 2019, н.2 стр. 97-104.)

Cited links

1. <http://www.evrases.com/about/comission.html>
2. Декларация о стратегическом партнёрстве между Российской Федерацией и Республикой Сербией <http://kremlin.ru/supplement/1461>
3. (<https://api.pks.rs/storage/assets/Kratka%20informacija%20Ruska%20Federacija.pdf>)
4. <http://www.politika.rs/sr/clanak/424393/Spoljno-trgovinska-razmena-sa-Rusijom-3-6-milijardi-dolara>
5. <https://cyberleninka.ru/article/n/serbiya-mnogovektornost-kak-vyhod-iz-tupika-strategicheskoy>
6. <https://plutonlogistics.com/spedicija/spoljnotrgovinska-robna-razmena-srbije-konacni-podaci-za-2019/>
7. https://www.vostok.rs/index.php?option=btg_novosti&catnovosti=8&idnovost=122527&Rusko-srpska-vojna-saradnja:-Kako-Rusija-oprema-i-uvezbava-Vojsku-Srbije
8. https://odkb-csto.org/news/news_odkb/generalnyy-sekretar-odkb-stanislav-zasprinyal-uchastie-v-zasedanii-soveta-parlamentskoy-assamblei-o/?sphrase_id=65512
9. <https://www.glasamerike.net/a/vojska-srbije-u-2019-13-ve%C5%BEbi-sa-nato-%C4%8Detiri-sa-rusijom/5170862.html>
10. <https://www.danas.rs/politika/dacic-postujuci-international-law-serbia-confirms-its-sovereignty/>
11. <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/4123767/sangajske-organizacije-za-saradnju-ucesce-aleksandar-vucic.html>
12. <http://www.eurasiancommission.org/en/nae/news/Pages/25-10-2019-6.aspx>
13. https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_potvrđivanju_sporazuma_o_slobodnoj_trgovini_izmedju_vlade_republike_srbije_i_vlade_republike_kazahstan.html
14. (<https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/13/ekonomija/3283069/veliki-prostor-za-unapredjenje-ekonomske-saradnje-srbije-i-kazahstana.html>)
15. <https://www.bbc.com/serbian/lat/srbija-47542511>